

Psychológia ako vedná disciplína vznikla koncom 19. storočia – 1879, keď W. Wundt založil psychologické laboratórium. Od tohto roku sa datuje vznik psychológie ako samostatnej vednej disciplíny.

1869 – v bývalom Rakúsko-Uhorsku Mária Terézia zaviedla povinnú školskú dochádzku;

1. učebnica – pedagogickej psychológie – 1884 Mayer;

1. učebnica na území bývalého Československa – 1913 – Šustal – Pedagogická psychol.

1. učebnica na území Slovenska – 1934 – prof. Jarovský

Predmet výskumu – aplikácia poznatkov všeobecnej psychológie do pedagogickej praxe; aplikácia poznatkov vývinovej psychológie do pedagogickej praxe.

Psychologizácia pedagogiky začala v 20. – 30. rokoch, keď vznikla tvarová – gestalt psychológia.

Pedagogická psychológia je samostatnou vednou disciplínou.

Úloha ped. psych. – skúmať zmeny v psychike žiaka, ku ktorým dochádza počas výchovy a vzdelávania.

Širší pohľad – všetky psychologické zákonitosti výchovno-vzdelávacieho procesu.

Postavenie pedagogickej psychológie v systéme psychologických disciplín:

1. Základné – všeobecná psych., vývinová psych., ...
2. Špeciálne – pedagogická psych., sociálna psych., ...
3. Aplikované – klinická psych., poradenská psych., školská psychológ., environment. ps.

Ped. psychológia je veda hraničná – je jednoznačne veda psychologická a je vedou hraničná.

S–stimulom (P-podnetom) na osobnosť a sleduje sa jej R-reakcia.

Potom - S (Vs $\left\langle \begin{array}{c} \leftarrow \\ \rightarrow \end{array} \right\rangle$ Cv) – predmet – žiak – Rc

Vs – výchovný stimul

Cv – cieľ výchovy

Rc – reakcia cieľ

Vývinová psychológia – vývin jednotlivca od narodenia až do smrti: predrečové obdobie, blábotanie, ...

Význam –

Systém poznatkov – delia sa do 2 skupín – všeobecné otázky – pedagogická psychológia, špeciálne otázky – psychológia učenia a vyučovania psychológie výchovy.

Metodológia – výskum pedagog. psychológie nie je jednoduchý, je tu veľa premenných, ktoré treba sledovať ale aj mimoškolské vplyvy.

Problém – taká situácia, ktorú tým čo viem, čo poznám neviem riešiť, hľadám na otázku ktorú neviem odpovedať.

Hypotéza – vedecká domnienka – je odpoveďou na daný problém (hypotéza jasná, overiteľná).

Výskumná vzorka

Výber výskumných metód

Metódy na spracovanie výsledkov výskumu

Kritéria vedeckého postupu

- objektivnosť (viac metód)
- reliabilita (spoľahlivosť)
- validita – (platnosť) – miera istoty, že danou metódou skúmam tú vlastnosť, jav, ktorý chcem.

Javy by sme mali skúmať také aké sú. Závisí to od použitých metód. Metódy – pozorovanie, dotazník, ...

Metódy pedagogickej psychológie

1. Objavovacie – odhaľovacie (získavanie údajov)
2. Metódy spracovania získaných údajov

1. Objavovacie – odhaľovacie – pozorovanie, dotazník, rozhovor, experiment, testy, analýza produktov žiakovej činnosti.

a) **pozorovanie** – najstaršia metóda

- introspekcia (pozorovanie seba)
- extrospekcia (pozorovanie iných)
- náhodné (príležitostné)
- systematické (pravidelné, opakujúce sa)
- individuálne a skupinové (pozorovanie jednotlivca, skupín)
- celostné a čiastkové (iba keď sa pozoruje jeden prejav žiaka – čiastk., celost. – viacero prejavov žiakov a ich vzájomnú súvislosť)
- krátkodobé (náhodné) a dlhodobé (systematické)
- porovnávacie pozorovanie – porovnáva sledované javy u tých istých osôb v rôznych situáciách a v mimoškolských aktivitách
- nepozorované pozorovanie – tých, ktorých pozorujeme vôbec o tom nevedia, že sú pozorovaní.

Pozorovanie má byť cieľavedomé (stanovený cieľ – presne vedieť čo chceme...), pravidelné, systematické, opakované. Dôležité sú záznamy z pozorovania, vo forme zápisov do rôznych zapisovacích hárkov, hodnotenie cez bodovaciu stupnicu.

b) **dotazník** – súbor otázok, ktorými chceme získať informácie a zistiť hromadný výskyt istých javov. Otázky – otvorené a zatvorené (napr. áno, nie – krúžkuje sa, otázka je formulovaná a respondent len odpovedá) a kombinovaný typ.

Otázky nesmú byť príliš sugestívne, nemali by zasahovať do intimity človeka.

Nevýhoda dotazníka – ak sú rozposielané poštou – malá návratnosť.

Dotazník by mal mať optim. 20 otázok.

Anketa - býva kratšia, dáva sa väčšiemu počtu ľudí.

c) **rozhovor** – je to metóda výskumná, napr. rozhovor so žiakmi. Je to súbor otázok, ale dáva sa v ústnej podobe. Rozhovor môže byť štandardizovaný – otázky si pripravíme a položíme; neštandardizovaný – pripravíme si prvé otázky a ostatné dávame podľa toho ako nám respondent odpovedá.

Rozhovor má svoj postup – nadviazanie kontaktu, dôvera, vzostup, napätie, rozuzlenie a záver.

Otázky – najprv všeobecnejší charakter – prvé otázky, potom konkrétnejšie.

Rozhovor môže byť individuálny alebo skupinový.

d) **experiment** – najvýznamnejšia metóda – dajú sa získať vedecky presné poznatky, činiteľ ktorým sa manipuluje – nezávislá premenná; činiteľ ktorým sa manipuluje – závislá premenná.

Experiment môže byť – laboratórny (v laboratóriách, dajú sa zopakovať); prirodzený (v konkr. podmienkach - v škole; deje sa reálnych podmienkach, nedá sa zopakovať); terénny (v teréne na špecificky pripravenom materiále (metóde)).

e) **testy** – krátky štandardizovaný, skúška rôznych procesov, pričom všetci majú rovnaké podmienky, umožňuje kvantifikovať výsledky

Testy sú – individuálne, skupinové, písomné, didaktické, inteligenčné.

Didaktické testy – štandardizované – sú pri nich pokyny pre vyhodnocovanie; neštandardizované – si robí učiteľ na konkrétne, aj otázky, aj spôsob vyhodnocovania.

f) **analýza produktov žiakovej činnosti** – doplnková metóda, všetko, čo žiak dosiahne je možné hodnotiť, napr. zošit žiaka, slohové práce žiakov, výkresy, denníky, výrobky, verbálne prejavy žiaka... kvantitatívne hodnotenie

kvalitatívne hodnotenie (porovnávajú, analyzujú, zovšeobecnenie, abstrakcia)

štatistické
metódy

Učenie – druhy učenia, zákony, podmienky, teórie učenia

Učenie – nie je typické len pre človeka ale pre celú živočíšnu ríšu.

Učenie ako adaptačný mechanizmus, adaptačné definície učenia:

Učenie – celú osobnosť formujúci proces, učenie – ako zmena v správaní organizme človeka, ktorá má trvalý charakter. **Učenie** – nadobúdanie skúseností.

Linhart – učenie taká forma činnosti, ktorou jedinec mení svoje správanie pod vplyvom vonkajších faktorov, podmienok. Používa sa aj riadené učenie – učenie – ktoré v škole prebieha pod vedením učiteľa.

Téma riadeného učenia podľa Linharta

učiteľ	prostriedky	žiak	efekt učenia	deštrukčné činitele
--------	-------------	------	--------------	---------------------

vonkajšie rušivé činitele (deštrukčné) – veľa žiakov – väčší hluk

vnútorné rušivé činitele (deštrukčné) – únava, choroba

Spätné väzby – znalosť výsledku pôsobí upevňujúco

Druhy učenia –

- humánne – typicky ľudské
- subhumánne – typické pre celú živočíšnu ríšu
- priamé (zámerné) – na naučenie sa niečoho konkrétneho
- nepriamé (nezámerné) – keď robíme niečo iné a pritom sa učíme

(Linhart)

- pamäťové
- riešením úlohy
- použitím vedomosti v praxi

(Pardel)

- intelektuálne (pamäťové)
- motorické
- sociálne

(Štefanovič)

- učenie podmieňovaním
- učenie senzomotorické
- učenie verbálne

- učenie pojmové
- učenie riešením problému
- učenie sociálne
- učenie zážitkové

(Libuša Maršálová)

Učenie podmieňovaním

- v Amerike – robil Skinner – operačne podmieňované
- Pavlov – podmienená a nepodmienená je rovnaká – závisí od experimentátora
- u Skinnera – či stlačí páčku alebo nie, Skinner sa zaoberal otázkam vyhasínania a upevňovania vedomostí.

Učenie senzomotorické

- učenie, ktoré sa uplatňuje osvojovaním si zručností, prebieha v určitých štádiách:
 1. počiatočné štádium – zoznámenie sa (inštrukcia učiteľa verbálna aj praktická). Fáza nácviku je pomerne dôležitá, aj kontrola v priebehu cvičenia, dochádza k ustáľovaniu pohybov, spájanie jednotlivých pohybov. Úrovne pohybov – jednoduchý pohyb, pohybový akt, pohybová operácia, pohybová činnosť (písanie – a, spájanie písmen). Pri nácviku dochádza ku zmenám vnímania. Ku koordinácií s účinnosťou vnútorných orgánov, k automatizácií pohybov – netreba vedomú kontrolu prekonáva sa interferencia (zasahovanie) dielčích úkonov. Prispôsobovanie pohybov premenlivým podmienkam keď pohyby sú vhodne oddelené (vytvorila sa pohybová úloha).

Charakteristika senzomotorických činností

- zvyšuje sa rýchlosť
- znižuje sa únava
- športovec si vylepšuje štýl
- vplyv skupiny

Latentné učenie (skryté učenie)

Verbálne – pamäťové učenie – typické pre deti

Pojmové učenie – forma myslenia prostredníctvom súdov, osvojenie si
Pojmy – *jedinečné; -všeobecné*; pri pojmovom učení sa zúčastňuje myslenie

Učenie riešením problému

1. formulácia problému aj riešenie
2. učiteľ formuluje problém a žiaci ho riešia samostatne
3. žiak sám vyhl'adá problém a sám ho rieši

Zážitkové učenie

- na základe vlastnej skúsenosti

ZÁKONY UČENIA

Thorndike –

1. zákon motivácie
2. zákon transferu
3. zákon opakovania
4. zákon efektu – alebo spätnej väzby

1. zákon pohotovosti a pripravenosti
2. zákon efektu
3. zákon ? ? ? (nezachytila som)

MOTIVÁCIA – vnútorný proces

INCENTÍVY – vnútorný proces

MOTIVÁCIA – pozitívna, negatívna
 MOTIVÁCIA – úlohová, optimum motivácia (istú úroveň)

VÝKON = schopnosti + motivácia

Mnohofaktorová – Maslow – vypracoval hierarchiu potrieb

Hrabal – poznávacie (orientačno-pátrací reflex)

- sociálne
- úspešného výkonu

POZNÁVACIE POTREBY –

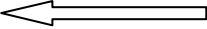
SOICÁLNE POTREBY – aktivizujú sily človeka, ktoré povzbudzujú človeka k výkonu vonkajšiemu, má vplyv k učeniu – aký dopad bude mať na sociálne potreby – *potreba pozitívnych vzťahov*(kooperácia), *potreba prestíže* (súťaž). Podľa toho treba organizovať súťaž, kooperáciu.

VÝKONOVÉ POTREBY – úspešného výkonu – potreba
 - vyhnúť sa neúspechu

Závisí od výkonovej orientácie rodičov, osobná skúsenosť jednotlivca s úspechom.

ZÁKON TRANSFERU

- prenos vedomostí, zručností, návykov z jednej oblasti do druhej – učenia

Proaktívna – facilitácia **A** **B**
 Retroaktívna – facilitácia **A** **B**

1. špecifický transfer
 2. nešpecifický transfer
1. prenos v oblastiach, ktoré sú si blízke
 2. dochádza medzi oblasťami, ktoré nemajú spoločné znaky

Transfer pozitívny – pravý transfer

Transfer negatívny – interferencia – to čo viem ma brzdí naučenie ďalšieho

Transfer užitočný

Transfer škodlivý

Transfer bilaterálny

SOCIÁLNA PSYCHOLÓGIA - SP

1. etapa vývinu SP po r. 1860 (starovek, stredovek, novovek) – obdobie spontánnych sociálnopsycholog. myšlienok a názorov
 2. etapa vývinu 1860 – 1908, obdobie priamych zdrojov SP, vznikajú ucelenejšie sociálnopsychologickej koncepcie
 - a) psychológ. národov
 - b) psychológ. más
 - c) teória inštinktov soc. správania
- a) **Psychológia národov** – v 2. polovici 19. storočia v Nemecku – zakladateľ Lazarus, Steinthal, Wundt (1863 psychológia národov).

Myšlienka, že duševný život nie je založený v duchu človeka ale v národe – individuálne vedomie. Človek je ovplyvnený prostredím.

- b) **Psychológia más** – vo Francúzsku – predstavitelia Tarde, Sighele, Le Bon. Sociálne správanie na princípe napodobňovania.
- c) **Začiatky 20. storočia** – zakladateľ Anglicko – MC Doughall. Sociálne správanie za inštinktívne – dopredu dané, od spôsobu uvoľňovanie vnútornej energie.

1908 – (vyšli 2 knihy – Úvod do soc. psychológie Mc Doughall)

1908 – sociálna psychológia Ross

1908 – rok vzniku samostatnej vedeckej sociálnej psychológie

3. etapa vývinu – od 1908 až do r. 1939 – začiatok 2. sv. vojny vznikla experimentálna vedecká SP; nová koncepcia, ktorá zapadala do psychologickéj práce – medziľudské vzťahy – Mayo – predstaviteľ.
4. etapa vývinu – od konca 2. sv. vojny po súčasnosť

Sociálna psychológia sa rozvíja v rámci najväčších sociál. smerov, ktoré existujú v súčasnosti, najmä z hľadiska kognitivismu, v rámci neobehaviorizmu, v rámci psychoanalýzy, v rámci interakcionalizmu.

PREDMET SP

Ako vedu o správaní sa človeka v spoločnosti – **Krech, Crutchfield**. Sociálna psychológia je štúdium spôsobov, ktorými sa individuum stáva členom sociálnej skupiny a funguje v nej – američan Newcomb.

Čech – Nakonečný – sociálna psychológia je veda o tom ako sa človek v kultúrnych a sociálnych situáciách utvára a ako v nich pôsobí.

SP skúma ako spoločnosť na človeka vplýva, ako ho formuje a ako si prostredie prispôbuje, ako sa človek v spoločnosti uplatňuje. Skúma interakciu medzi človekom a prostredím – interakcionalisti. Veda o interakcii medzi človekom a spoločnosťou.

SP zaraďujeme medzi špeciálne psychologické disciplíny. Má úzky vzťah k iným psychologickým disciplinám – najbližší ku všeobecnej psychológii. Úzky vzťah má aj k vývinovej psychológii. Medzi nimi je proces socializácie jednotlivca. Má vzťah aj s pedagogickou psychológiou.

Vzťah s inými – najmä k sociológií a ku kultúrnej antropológií.

Sociológia sa zaoberá makroprostredím, sociálna psychológia sa zaoberá mikroprostredím.

OSOBNOSŤ (z hľadiska sociálnej psychológie)

P O J E M **osobnosť** – používajú aj iné vedy.

Český autor: TARDY:

Definícia osobnosti – osobnosť je individuálna jednota človeka. Je to jednota duševných vlastností a dejov založená na jednote tela utváraná a prejavujúca sa v jeho spoloč. vzťahoch. Každá spoločnosť si vytvára systém vzorcov správania (zvyky, obyčaje, zákony – písané normy). V každej spoločnosti je to iné – predstavy aké aby mali jej príslušníci mali byť.

Používa sa pojem:

Modálna osobnosť – nesie typické charakteristické znaky danej spoločnosti, ktoré sa prejavujú u väčšiny členov spoločnosti. Rozdiely u modálnych osobností vidíme keď porovnávame medzi jedn. modálnymi osobnosťami. Požiadavky na modálnu osobnosť sa môžu meniť, je to podľa toho ako sa spoločnosť mení a vyvíja.

Sociálnu psychológiu zaujímajú sociálne dimenzie v ľudskej spoločnosti. Sociálne vlastnosti – introverzia, extroverzia, plachosť, panovačnosť, ...

Niektorí autori hovoria, že všetky vlastnosti sú sociálne. Do istej miery je to pravda. Ale vo všeobecnosti platí, že tie vlastnosti osobnosti, ktoré sa prejavujú v interakcii s inými ľuďmi.

Sociálna kompetencia osobnosti

Je to všeobecná schopnosť človeka úspešne, efektívne sa integrovať so svojim sociálnym prostredím.

Človek vie efektívne riešiť rôzne sociálne situácie. Schopnosť porozumieť situáciu, jej účastníkov.

Sociálne kompetencie – závisí od sociálnej zrelosti. Podlieha vývinovým zákonitostiam. Sociálna zrelosť sa aj zisťuje – sú metódy.

Pri vstupe do školy sa hodnotí nielen zrelosť mentálna ale aj sociálna zrelosť.

Ďalšie obdobie – s koncom adolescencie (18 – 22 r.) sa zisťuje sociálna zrelosť.

Učiteľské povolanie patrí k tým, ktoré patria medzi sociálne, učiteľ musí mať dobré sociálne kompetencie, schopnosti.

Osobnosťou sa človek nenarodí ale sa stáva, bytosť sociálna s veľmi diferencovaným vnímaním. Ak chcem žiť v spoločnosti, musím si osvojiť predpísané spôsoby správania.

Človek sa to učí v procese učenia sociálne učenie – **socializácia** – činitele:

1. genetický program
2. vplyvy prostredia v ktorom človek žije
3. aktivity socializujúceho sa jednotlivca.

Človek nie je presná kópia sociálneho prostredia v ktorom žije. Človek je osobnosť neopakovateľná, výnimočná. Dochádza k relatívnemu osamostatneniu sa.

1. **ranné obdobie** – prvé 4 roky života – najdôležitejšie obdobie socializácie – vraj v tomto období sa formuje bazálna základná osobnosť. Dva faktory – prejav lásky a nelásky, miera prejavovania sa odmeny (osoba sebaistá, vyrovnaná) a trestu (anxiózná osobnosť).

Ďalší autori hovorili aj o socializácii v dospelosti, v starobe. Človek sociálne zreje, najmä v období detstva a dospievania. Aj počas dospelosti človek sociálne zreje (rodina, pracovné skupiny, zmena pracoviska, zmena bydliska), človek sa musí neustále prispôbovať novému sociálnemu prostrediu. Staroba – je pomerne náročná na adaptáciu na nové sociálne prostredie (odchod do domova dôchodcov, úmrtie partnera). Je to pomerne ťažké obdobie na prispôbovanie sa. Ale staroba je dôležitá z hľadiska reprodukcie sociálnej skúsenosti.

Socializácia sa deje vedome a nevedome, hovoríme o uvedomelej socializácii – je vedomá socializácia (škola) a nevedomeľá socializácia – prostredníctvom (cítenia, gest).

So socializáciou sa spája aj kultivácia – vzdelanie (systém vedomostí, zručností), morálka, rebríček hodnôt, svetonázor, utvorenie zábran potrieb a prdov, forma trávenia voľného času.

Existujú formy sociálneho učenia (mechanizmy, spôsoby, sociálneho učenia):

1. adjustácia (sociálne prispôsobenie sa) synonymum adaptácia fyziologické prispôsobovanie sa
2. imitácia
3. identifikácia
4. priame spevňovanie
5. sugestivita
6. preberanie úloh
7. citová nákaza
8. sociálny konformizmus

1. adjustácia – človek dá do súladu svoje potreby s požiadavkami prostredia:

- všeobecná adjustácia – osvojenie si kultúrnych vzorcov
- špeciálna adjustácia – prispôsobenie sa kultúre danému prostrediu.

Akomodácia – prispôsobenie sa bez vnútorného súhlasu.

- 2. imitácia** – osvojovanie si reči, gestikulácie, normy správania. Dieťa napodobňuje to, čo je výhodné, to čo je odmenené. (existuje regresívne napodobnenie – kedy ten, čo napodobňuje, klesne na nižšiu vývinovú úroveň)
- 3. identifikácia** – stotožnenie sa – stotožníme sa so správaním sa s našim modelom, vzorom. Modely, vzory (starsie osoby, vzdelanejšie, zručnejšie,...)
- 4. priame spevňovanie** – znamená, že človek sa naučí adekvátne reagovať na odmenu a trest.
- 5. sugestivita** – je nekritické preberanie názorov, postojov iných ľudí bez rozumového zdôvodnenia.
- 6. preberanie úloh** – osvojenie si rolového správania, ľudia majú urč. postavenie v spoločnosti tak sa požaduje aj určitá forma správania.
- 7. citová nákaza** – ide o preberanie citových vzťahov iných ľudí, s ktorými sme v bezprostrednom kontakte bez ohľadu na to, aby nás vedome ovplyvňovali.
- 8. sociálny konformizmus** – o prispôsobovaní sa na základe tlaku skupiny, autokinetický fenomén – ilúzia pohybu, že sa hýbe; robilo sa to v situácií - individuálne odhady sa veľmi líšili, v skupine sa odhady pohybovali veľmi blízko. Skupina tým pádom vykonáva na individua určitý tlak najmä skupina v počte do 9.

Socializácia zasahuje všetky dimenzie ľudskej psychiky – celú osobnosť.

1. časť socializácie – príjemnosť (primárne city – pokoj) a nepríjemnosť (plač) na základe toho sa vyvíja celá škála sekundárnych citov – estetické, etické, intelektuálne city, sociálne podmienený aj vonkajší prejav citov.
2. ďalšia zložka sa potreby - človek sa narodí s primárnymi potrebami ale v procese socializácie sa vyvíjajú sekundárne potreby. Sekundárne potreby podliehajú socializačným javom. Ale aj primárne.

Socializácia vplýva aj na vnímanie, myslenie. Produktom socializácie je aj reč, rozvoj reči vplýva na spôsob myslenia. Stredobodom socializácie je sebauvedomenie. Existuje sociálne zrkadlo akí sme (iní ľudia - sociálne zrkadlo).

Toto všetko sa odráža v spôsobe správania.

Svet poznania je individuálna. To si musia uvedomiť najmä tí ľudia, ktorí si myslia, že ako vidia svet. Svet poznania závisí:

- od fyzického a sociálneho prostredia, v ktorom žije
- fyziologickej štruktúry človeka, od sensorickej kapacity
- od schopností, iné poznanie má človek s nadpriemernými a iné s podpriem. schopn.
- od schopnosti vidieť postrehnúť
- od potrieb, cieľov, záujmov
- závisí od minulej skúsenosti, čím viac viem, tým viac poznám.

Existujú aj spoločné prvky poznania, poznanie je výberovo organizované. Svet poznania nie je presnou kópiou reality.

Poznanie – *podnetové činitele* – charakteristiky podnetov (*nápadnosť*, to čo je odlišné, *veľkosť*, *častosť*, *intenzita*, *pohyb a zmena*), využívajú sa aj zámerné (reklamy, značky, propaganda, učebnice, uč. texty)

- *osobné činitele* – charakteristiky osoby vnímajúcej (*rozsah*, koľko prvkov som schopná postihnúť naraz, *zameranosť mysle*, isté veci si všimam, isté nie, *profesionálna zameranosť*, *city*, *emócie* – pod vplyvom citov môže dôjsť ku skreslenému poznaniu.)

Poznanie sa dá meniť a spôsob zmení nová informácia, ktorú prijmem.

To, či dôjde k zmene poznania závisí aj od členitosti poznania. Môže byť členené alebo monolitné. Ľahšie sa zmení členené poznanie. Ak zmeníme prvok, musíme zmeniť aj celok.

V poznaní platí **teória rovnováhy**. Ak máme jav pre a proti človek, má tendenciu, aby to bolo v rovnováhe. Špecifickým druhom je medziľudské poznanie (interpersonálne poznanie).

Sociálna percepcia – zahrnutý vplyv sociálnych faktorov, ktoré vkladáme do poznania.

Presnosť vnímania, posudzovania iných ľudí závisí:

- od povahy interakcie, od situácie ktorú s ním máme
- množstvo informácií, ktoré mám (nedá sa povedať koľko informácií musí mať človek, aby dospel k správne poznaniu)
- poradie ako získame informácie o ľuďoch (máme tendencie preferovať prvotnosť od novej inf.)
- posudzované prívlastky (milý, dobrý, hlúpy)
- charakteristiky podnetu (vzhľad, spôsob reči, oblečenie)
- podobnosť podnetu

Chyby pri vnímaní

- chyba 1. dojmu
- haloefekt (sklon orientovať sa ...)
- súkromná teória osobnosti
- chyba projekcie (tie vlastnosti, ktoré máme – prisudzujeme ich druhému)
- chyba priemerovania (urobiť to ako „dobré“, pritom to bolo výborné)
- stereotyp (všeobec. označenia použité pre celú skupinu ľudí) – rozlišujú sa: - autostereotypy – čo si myslia skupiny o sebe o svojej skupine ľudí; heterostereotypy – mienky, ktoré majú skupiny o iných skupinách.

Svet nielen vnímame, ale utvárame si aj postoje.

Postoje – relatívne trvalé sústavy – hodnotenia k iným ľuďom, k svetu, k nám, cítienia a sklonov konať.

Postoje – nie sú viditeľné, je možné ich meniť.

Zložky postojov

- kognitívna (vedomosti, súbor poznatkov)
- afektívna (citová – páči sa nám, nepáči)
- konatívna (vedie nás to k urč. činu)

Postoje majú znaky (vlastností):

- intencionálne (majú svoj predmet – postoj k niečomu konkrétnemu)
- bipolárne (majú svoj protipól) - + -
- majú určitú intenzitu
- vyjadrujú urč. kvalitu (súhlas, nesúhlas)
- vytrvalosť postojov (zotrvanie postojov v čase)
- frekvencia (ako často sa postoj vyskytuje v populácii)
- konzistencia (vyrovnanosť troch zložiek v postoji, konzistentné keď kognitív. afekt. a konatívne sú v rovnováhe; nekonzistentné sú v nerovnováhe).

Zdroje postojov sú – ind. skúsenosti človeka:

- sociálna komunikácia
- modely, vzory (ak mi slúži ako vzor – preberám)
- masovokomunikačné – konštitucionálne (preberáme vedome a nevedome)

Postoje majú aj vonkajší výraz, prejavujú sa v našom správaní a dajú sa merať prostredníctvom správania.

Postoje verbálne – tie, ktoré verbalizujeme

Postoje akčné – tie, ktoré nehovoríme ale konáme

Ľudia inak hovoria inak konajú – postoje verbálne nie sú totožné s akčnými – to je problém merania postojov.

Používa sa Lickertova stupnica, má 5 bodov na meranie verbálnych postojov.

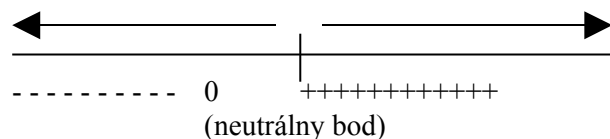
Zisťujú sa aj neverbálne postoje.

V súčasnosti sa používajú projektívne metódy.

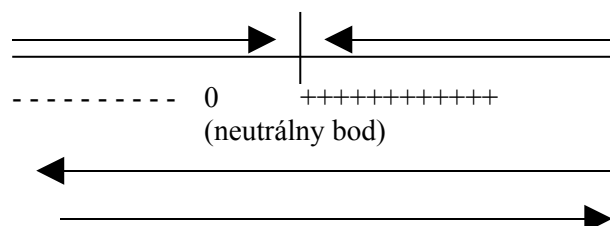
ZMENY POSTOJOV :

- kongruentné (súrodé)
- inkongruentné (nesúrodé)

Súrodé (kongruentné) sú:

Nesúrodé (inkongruentné) sú:

zoslabovanie postojov
zosilňovanie postojov

Bumerangový efekt – nezmenený postoj, ale naopak zosilnený ešte pôvodný.

K zmenám postojov - dochádza pod vplyvom skúseností v kontakte s inými ľuďmi:

- pod vplyvom referenčnej skupiny (tá skupina, ktorej členom chcem byť);
- pod vplyvom masovokomunikačných prostriedkov.

Postoje sa spájajú – zosilnený zovšeobecnený postoj je **presvedčenie**.

Názor – je tvrdenie, o ktorom si myslím, že je pravdivé; ľahšie sa mení (zložka rozumová)

Postoj – vzniká na základe kognitívneho poznania; ťažšie sa mení (v zastúpení je aj zložka citová).

Persuázia - (presvedčovanie)

Model postojov je založený na persuázií.

Modely uvádzajú, že musí byť zdroj určitý persuázie (napr. človek, leták, písomný doklad)

- samotná informácia a jej obsah;
- informačný kanál a prijímateľ informácie.

Zdroj persuáznej informácie - nie je jedno, kto nám informáciu poskytuje (vierohodnosť komunikátora, ...)

Skúmal sa vzťah medzi racionálnym a iracionálnym; vzťah medzi vzdelaním a reakcia na racionálne a iracionálne.

Komunikačný kanál – výskumy poukazujú na význam osobnej skúsenosti.

(Patria tu ešte: **komunikácia** (Kačáni) a **konflikty** (skriptá))

DAV

Od začiatku vzniku psychológie – zaujímal psychológov DAV.

Psychológovia, ktorých zaujímali zmeny správania v davovej psychológii:

Sighele – v dave dochádza k zníženiu intelektovej a morálnej úrovne reagovania a k zvýšenej afektívnej (citovej) úrovne reagovania.

Le Bon – skúmal DAV ako dobový fenomén.

V dave sa človek mení, je iný ako mimo davu, zvyšuje sa sugestivita, človek je anonymný.

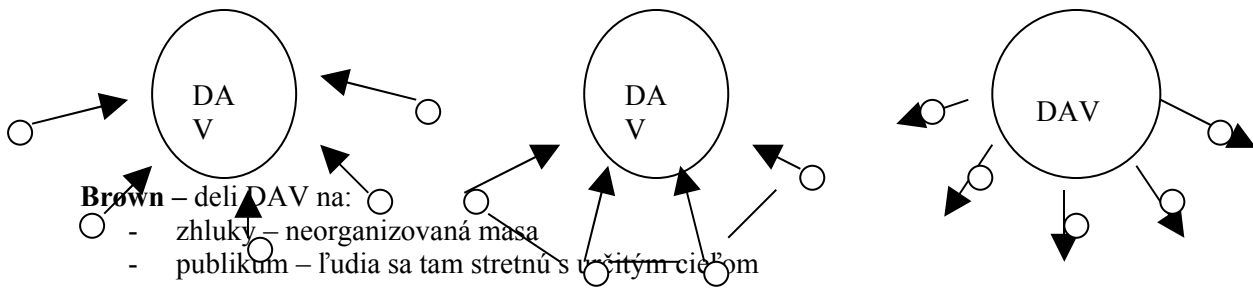
Na jeho poznatky nadviazal – **Allport** – ktorý hovoril, že iba v DAVE sa prejaví individualita človeka – je sám sebou.

Podobné názory mali aj psychoanalytici.

Súčasný trend sa chápe - DAV – agregát jednotlivcov zhromažďujúcich sa z jednotlivých dôvodov. Veľké zhromaždenie okolo stredu pozornosti. Dav môže narastať, zmenšovať sa, môže byť pasívny, aktívny.

Prvotné je zoskupenie a akciu DAVU motivujú jednotlivci.

Jung – naznačil, že vznikajú medzi ľuďmi psychické väzby v situáciách DAVU, ktoré sa zakladajú na spoločných emóciách, ktoré DAV vyvoláva. Po skončení to opadáva.

ZHLUKY

- *agresívne* (útočné, prejav nepriateľstva)
 - linčujúci (prenasledujúci človeka)
 - terorizujúci (zameraný voči určitej kategórii, komunite) napr. rasový zhluk
 - bojujúci (určitá skupina sa začne neorganizovaným spôsobom brániť);

- *panikové* (únikové) utekajú zo spoločného miesta nebezpečenstva (môžu sa zmeniť na agresívne);
- *aktivizačné* (rabujúce) – v čase vojen, živelných katastroch;
- *expresívne* (vyjadruje - negatívne afekty, pozitívne afekty)

PUBLIKÁ

- náhodné
- zámerné
 - hľadajúce informácie
 - rekreačné.

Psychická nákaza (aj náhodne vzniknutá sa týka človeka – jednotlivca a ďalej sa rozvíja). V DAVE sa uplatňuje aj napodobňovanie a sugescia. V DAVE je pripravená pôda na sugesciu – človek ju v DAVE skôr prijíma.

NEVERBÁLNA KOMUNIKÁCIA je rozsiahlejšia 300 000 znakov, je staršia.

VERBÁLNA KOMUNIKÁCIA je dôležitým prostriedkom (hovoríme o komunikačnom vzdelaní).

ROZDELENIE NEVERBÁLNEJ OBLASTI: (Křivohlavý)

1. paralingvistika (tie zvukové prostriedky, ktoré nevieme zapísať (vieme to zapísať napr. v hudbe);
2. proxemika (priestor, vzdialenosť)
3. fyzické postoje (konfigurácia všetkých častí tela) – priateľský postoj, nepriateľský postoj
4. haptika (dotyky)
5. gestika (k porozumeniu gest potrebujeme kultúrny slovník gest, gestá, by nemali pátať väčšiu pozornosť ako to čo hovoríme)
6. kynezika (dynamická stránka osobnosti – najmä rýchlosť pohybov)
7. mimika (pohyb. zoskupenia mimických svalov tváre)
8. pohľady
9. úprava a vzhľad (komunikujeme aj celkovým vzhľadom – 1. dojem pomáha utvárať aj celkový vzhľad a úprava; (narušenie obsahu - a formy ak celkový vzhľad a úprava nie je totožný s “vnútrom”)

1. Dôležitú úlohu robí tempo akým hovoríme. Príliš rýchle tempo reči narušuje koncentráciu a stráca sa vzájomný kontakt.

- tón hlavy

- nosnosť hlasu (z každého miesta je iná nosnosť, pri tvorbe hlasu je dôležité správne dýchanie)

2.

- pásmo intímneho styku do 0,5 m
- pásmo osobnej vzdialenosti 0,5 - 1,2 m
- spoločenská vzdialenosť 1,2 – 3,5 m
- verejná vzdialenosť 3,5 – až po nekonečno

6. máme aj pohybové zlozvyky

7. zrakový kontakt – vyjadrujeme aj vzťah k ľuďom – pohľad sa spája s rečou 30 – 40 % - viac sa pozerá ten, čo počúva

9. ku celkovej úprave a vzhľadu človeka patrí aj duševný stav človeka.